

***Izvještaj o realizaciji Plana interventnih mjera
Agencije za ravnopravnost spolova BiH,
Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH***

Uvod

Bosna i Hercegovina se, kao i ostatak svijeta, u martu 2020. godine suočila sa pandemijom virusa COVID-19, koja još uvijek traje. U cilju zaštite stanovništva uveden je niz mjera za sprječavanje širenja virusa, među kojima je i mjera zabrane izlazaka i druga ograničenja kretanja stanovništva.

Vijeće ministara Bosne i Hercegovine na 05. vanrednoj sjednici, održanoj 17.03.2020. godine donijelo je Odluku o proglašenju nastanka stanja prirodne ili druge nesreće na području Bosne i Hercegovine zbog opasnosti od moguće pojave epidemije zarazne bolesti prouzrokovane novim korona virusom (COVID-19), a kako bi se smanjio rizik od ubrzanog širenja infekcije u Bosni i Hercegovini i omogućilo angažovanje dodatnih resursa za odgovor na ovu javnozdravstvenu prijetnju. Ovoj odluci prethodile su odluke entitetskih vlada i gradonačelnika BD BiH o proglašenju stanja nesreće, odnosno vanredne situacije uzrokovane pojavom korona virusa.

1. Aktivnosti u oblasti rodno zasnovanog nasilja

U uslovima izazvanim pandemijom virusa COVID-19, Agencija za ravnopravnost spolova BiH, Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH procijenila je, kao i većina relevantnih međunarodnih i nevladinih organizacija, da će doći do **povećanja broja slučajeva obiteljskog nasilja**. Na ovu činjenicu upozorila je Specijalna izjaviteljica Ujedinjenih Nacija za nasilje nad ženama, njegove uzroke i posljedice, kao i Grupa eksperata Vijeća Europe (GREVIO) Evropski institut za rodnu ravnopravnost (EIGE), te mnoge druge međunarodne organizacije koje se bave ovim pitanjem.

Naime, u vandrednim okolnostima dolazi do povećavanja broja nasilja i sve težih posljedica jer su žrtve pod posebnim pritiskom i izazovom. Neke žrtve nisu u mogućnosti da se obrate za pomoć, a postoji i opravdana sumnja u mogućnosti subjekata zaštite da im pruže adekvatnu pomoć i podršku u ovim okolnostima jer su svi, očekivano, fokusirani na mjere i aktivnosti vezane za suzbijanje pandemije. Činjenica da svaki izlazak iz doma i kontakt predstavlja potencijalnu opasnost od zaraze, dodatno obeshrabruje žrtve nasilja da izađu i potraže neophodnu pomoć. Sljedeći faktor koji utiče na povećanje ovog oblika nasilja je sve veća neizvjesnost u pogledu budućnosti, posebno u vezi egzistencijalnih pitanja i ekonomske stabilnosti. Dodatno, sama zatvorenost u izolaciji izaziva psihološke probleme što je dodatni faktor koji može uticati na veći broj slučajeva nasilja nad ženama i nasilja u obitelji.

U vanrednim okolnostima, značajnu ulogu u pomoći i podršci žrtvama imaju **nevladine organizacije** koje se bave ovim problemom dugi niz godina, posebno one koje imaju sigurne kuće. Trenutno u Bosni i Hercegovini djeluje **osam sigurnih kuća za smještaj i podršku žrtvama nasiljakoje vode nevladine organizacije**. Međutim, i one se nalaze pred novim izazovima i problemima nastalim u ovoj vanrednoj situaciji.

Već od same pojave pandemije korona virusa Agencija za ravnopravnost spolova Bosne i Hercegovine, Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH (Agencija) provodi aktivnosti na prikupljanju informacija, koordinaciji aktivnosti i pružanju pomoći najugroženijim grupama žena u BiH.

S tim u vezi, Agencija je 22. 03. 2020. godine uputila dopis nevladinim organizacijama koje vode sigurne kuće s ciljem prikupljanja informacija i definisanja prioriteta u vanrednim okolnostima izazvanim pandemijom COVID-19 virusa.

Prema informacijama nevladinih organizacija, tokom vanredne situacije i kontinuiranog boravka u zatvorenim prostorijama moglo se i očekivati češće nasilno ponašanje u porodici. Ženama koje trpe nasilje tokom mjera izolacije dodatno je otežana komunikacija sa vanjskim svijetom jer su pod stalnim nadzorom nasilnika, tako da je otežano i prijavljivanje nasilja i pristup potrebnim uslugama. Zvanični, precizni i objedinjeni podaci o povećanju nasilja nad ženama tokom pandemije trenutno nisu dostupni, ali podaci NVO-a govore o povećanju slučajeva nasilja na ženama u BiH u prosjeku za 20-30%, kao i povećanju poziva na SOS telefone za 10-20%.

Navodimo sažetak odgovora nevladinih organizacija na upit Agencije o stanju, potrebama i prioritetima u situaciji izazvanih pandemijom koronavirusa:

- Nевladine organizacije su jednoglasne da će trenutna situacija uticati na eskalaciju porodičnog nasilja, a neke su već istakle pojedinačne slućajeve koji ukazuju na intenziviranje ovog problema.
- Pojedine nevladine organizacije su izvjestile da se broj poziva na SOS linije skoro udvostrućio a povećan je i broj zahtjeva za smještaj u sigurne kuće. Nedostaju kako dodatne linije tako i finansijska sredstva za angažman osoblja/operatera koji bi radili na njima.
- Nевladine organizacije smatraju da su ogranićeni kapaciteti centara za socijalni rad ili MUP-ova jer policijski slućbenici, zbog stavljanja resursa u prevenciju širenja COVID-19 virusa, imaju manje kapaciteta da odgovore na pozive ųrtava nasilja ili da kontrolišu provođenje zaštitnih mjera.
- Nевladine organizacije se suoćavaju sa nedostatkom finansijskih sredstava, kako za redovan rad i funkcionisanje, tako i za dodatne troškove izazvane pandemijom (dodatno osoblje, higijenska i zaštitna sredstva, hrana i ostalo). Dok finansiranje iz budųeta ili kasni ili je nedovoljno, oćekuje se i da međunarodne organizacije suspenduju ili ćak prekinu finansiranje tekućih projekata što dovodi u opasnost i "redovan" rad ovih organizacija.
- Naredbe nadleųnih organa za prevenciju širenja pandemije usporavaju i oteųavaju proces zaštite od rodno zasnovanog nasilja. Naime, naredbe nalaųu da svaka osoba koja treba socijalno zbrinjavanje, ukljućujući i ųrtve nasilja, prvo mora sa ųtabom civilne zaštite uraditi sanitarni upitnik, kako bi uopšte mogla dobiti dozvolu da bude zbrinuta u sigurnu kuću ili bilo koju socijalnu ustanovu.
- Prisutan je i problem bivših korisnica sigurnih kuća koje su se izašle iz kruga nasilja i koje su se osamostalile, zajedno sa svojom djecom. Mnoge od njih su ostale bez posla (uglavno su zaposlene u uslućnoj djelatnosti), a troškovi ųivota se nastavljaju, zbog ćega je neophodno i urgentno pronaći mogućnost finansijske, robne i svake druge podrške za ove osobe.

Na osnovu odgovora nevladinih organizacija, Agencija je izradila **Plan interventnih mjera za podršku nevladinim organizacijama** koje vode sigurne kuće, koji je uvršten u ukupan Plan interventnih mjera Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH. Nakon izrade Plana interventnih mjera, Agencija je izradila **detaljniji projektni prijedlog za podršku sigurnim kućama za smještaj ųrtava rodno zasnovanog nasilja**, posebno nasilja u porodici koji ukljućuje detaljan opis procedura, budųetskih stavki i potrebnih sredstava za pojedinaćne aktivnosti. Projektni prijedlog predvića sljedeće segmente:

1. Podrška radu sigurnih kuća
2. Medijska kampanja
3. Podrška radu SOS telefona

Agencija je putem brojnih medijskih objava i saopštenja nastojala skrenuti paųnju javnosti na ovaj problem i potrebu interventnog djelovanja i **koordinirala sa međunarodnim organizacijama i donatorima** (SIDA, USAID, UN Women, Britanska ambasada, Vijeće Evrope, Delegacija EU) o **realizaciji interventne pomoći, te planiranju dugoroćne podrške** na ublaųavanju posljedica pandemije. Cilj je bilo **definisanje zajednićkih prioriteta i koordinirana akcija podrške** kako bi se, izbjeglo preklapanja aktivnosti i sredstava za pojedine subjekte kojima je pomoć i zaštita potrebna. Krajnji cilj je koordinirano i sistemsko rješavanje problema nastalih zbog vanrednog stanja. Tako je Agencija, između ostalog, koordinirala aktivnosti sa UN Women u vezi interventne podrške sigurnim kućama, cijeneći da će brųa i lakša procedura koju koriste UN organizacije omogućiti promptnije djelovanje u ovim uslovima. Usaglašeno je da UN Women realizuje „prvi krug“ grantova sigurnim kućama, nakon ćega će Agencija, u skladu sa sloųenijim procedurama, biti u mogućnosti realizovati „drugi krug“ grantova, u skladu sa aktuelnim potrebama NVOa.

U međuvremenu, a u cilju promptne realizacije interventnih mjera, pokrenute su **konkretne aktivnosti za realokaciju donatorskih sredstava u okviru postojećih projekata koje implementira Agencija** (FIGAP II program financiran od Švedske SIDE i projekat „Jačanje kapaciteta institucija za rješavanje rodno zasnovanog nasilja u BiH“ financiran od strane USAID).

Tako su pojedini, tekući projekti nevladinih organizacija koji su podržani iz sredstava FIGAP II programa **morali biti prilagođeni trenutnom stanju, kako bi postigli što bolje rezultate.** Uz saglasnost Agencije, Udruženje Romkinja „Bolja budućnost“ Tuzla u sklopu projekta „Moje je PRAVO, a ne PRIVILEGIJA“ sredstva za pojedine aktivnosti (koje u ovom periodu nije bilo moguće realizovati) usmjerilo u svrhu podrške ženama unutar romskih zajednica u vidu humanitarnih intervencija. Kroz ovaj projekat paketima pomoći obazbijedeno je 100 romskih porodica u Tuzli, Visokom, Kaknju, Biljeljini, Prnjavoru, Doboju i Vukosavlju (iznos 6,360.00 KM). Takođe, Udruženje „Žena BiH“ Mostar je (zbog povećanog broja slučajeva nasilja i nasilja u porodici, a u cilju smještaja žrtava u sigurnu kuću) tražilo da se dio sredstava iz financiranog projekta preusmjeri za nabavku hrane, osvježenja i higijene za korisnice projekta (žene koje se nalaze ili su nedavno izašle iz sigurne kuće).

S obzirom da je Agencija za ravnopravnost spolova BiH dobila informacije od nevladinih organizacija (posebno „Medica“ Zenica) o otežanim procedurama za smještaj u sigurne kuće zbog pandemije korona virusa, **upućena je inicijativa Agencije prema Gender centru FBIH** na dalje postupanje, kao nadležnoj instituciji za provođenje Zakona o ravnopravnosti spolova na području Federacije BiH. Predloženo je hitno obučavanje uposlenica sigurnih kuća za popunjavanje sanitarnog upitnika kako bi se olakšale procedure smještaja žrtava, te osiguranje hitne finansijske podrške nevladinim organizacijama. Inicijativa je preko Federalnog ministarstva rada i socijalne politike upućena Federalnom štabu civilne zaštite i Federalnom ministarstvu zdravstva, te se očekuje i odgovorniji odnos prema realizaciji predloženih mjera

1.1. Grantovi sigurnim kućama za žrtve nasilja

Kao što je već navedeno, Agencija je koordinirala sa USAID u cilju preusmjerenja sredstava iz tekućeg projekta „Jačanje kapaciteta institucija za rješavanje rodno zasnovanog nasilja u BiH“, Na osnovu odobrene realokacije, Agencija je osigurala **grant sredstava za osam nevladinih organizacija** u cilju podrške radu sigurnih kuća za smještaj žrtava rodno zasnovanog i porodičnog nasilja, posebno u kontekstu vanredne situacije izazvane pandemijom COVID-19. Ukupan iznos granta je **160.468,00KM**.

Ukupan iznos raspoloživih sredstava se dijeli u omjeru: 60% ukupnog iznosa ravnomjerno na osam sigurnih kuća u BiH i 40% ukupnog iznosa u skladu sa raspoloživim smještajnim kapacitetima svake od sigurnih kuća sa jednakim iznosom po jedinici smještajnog kapaciteta.

Plan raspodjele sredstava:

Rb.	Organizacija	mjesto	Ukupno
1	Fondacija lokalne demokratije	Sarajevo	23.555,18
2	Udružene žene	Banjaluka	19.934,96
3	Zene BiH	Mostar	21.251,60
4	Viva žene	Tuzla	18.618,20
5	Budućnost	Modriča	17.301,68
6	Žene sa Une	Bihac	22.568,24
7	Medika	Zenica	20.264,12
8	Lara	Bjeljina	16.972,52
	Ukupno		160.468,00

U skladu sa iskazanim potrebama, nevladine organizacije će dodijeljena sredstva utrošiti na sljedeći način:

- 30% za tekuće održavanje i nabavku (krečenje i farbanje, nabavka namještaja i bjele tehnike, renoviranje i sl.)
- 30% za plate i naknade osoblja u sigurnim kućama
- 20% za režijske i druge mjesečne troškove
- 20% za nabavku hrane i higijenskih potrepština za žrtve smještene u sigurnim kućama

Ceremonija potpisivanja Ugovora sa korisnicima grantova održaće se 22.7.2020. godine, a realizacija dodijeljenih grant sredstava je planirana u periodu od avgusta do decembra 2020. godine.

2. Ostale aktivnosti

U cilju rješavanja ekonomskih posljedica uzrokovanih pandemijom korona virusa, za žene i djevojčice, Agencija za ravnopravnost spolova BiH je poduzela korake kako bi prikupila informacije i analizirala hitne, ali i dugoročnije potrebe nevladinih organizacija, te drugih organizacija koje se aktivno bave pitanjima ekonomskog osnaživanja žena u BiH, uključujući i žrtve rodnozasovanog nasilja. Naime, 6. aprila 2020. godine, Agencija je poslala upitnik nevladinim organizacijama, ženskim mrežama kao i udruženjima žena poduzetnica u BiH s ciljem razmjene informacija i utvrđivanja potreba žena i djevojčica u vezi s ekonomskim poteškoćama uzrokovanih krizom. Na osnovu analize prikupljenih podataka Agencija je izradila Konceptnu notu za ekonomsko osnaživanje žena na čijoj realizaciji treba nastaviti raditi u narednom periodu.

Od početka pandemije **realizovane su brojne aktivnosti u saradnji sa medijima.** Odgovarano je na upite, davana su obavještenja za javnost, realizovani su nastupi u medijima i promovisana komunikacija sa svim partnerima u rješavanju posljedica izazvanih pandemijom COVID-19 iz perspektive ravnopravnosti spolova. Takođe, Agencija je **dostavila svim medijima u BiH saopštenje** u kojem skreće pažnju na opasnost od povećanja nasilja nad ženama. Pored toga, dati su odgovori na više medijskih upita, kao što su Al Jazeera, Radio Stari Grad, BHT, BIRN, u kojima Agencija skreće pažnju na rizik od povećanja nasilja u porodicama, na važnost podrške sigurnim kućama, na važnost da interventne vladine mjere imaju nužnu rodnu perspektivu, te ističe problem dodatnog tereta i pritiska koji na žene ostavlja trenutna pandemija kao i mjere za sprječavanje njenog širenja.

U skladu sa članom 26. Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH i mjerama iz Akcionog plana za implementaciju UN Rezolucije 1325 „Žene, mir i sigurnost“ u BiH, Agencija je sa Koordinacionim odborom za praćenje provedbe AP 1325 **izradila i dostavila vladama, kriznim štabovima** civilne zaštite i ministarstava zdravstva, na svim nivoima vlasti, **Preporuke za integrisanje perspektive ravnopravnosti spolova u proces planiranja, donošenja i provođenja odluka, mjera i planova u borbi protiv pandemije COVID-19.** Preporuke su objavljene na web i fb stranici Agencije i dostavljene međunarodnim organizacijama.

Kroz Preporuke Agencija je još jednom ukazala na **obaveze izvršnih organa i kriznih štabova, na svim nivoima vlasti, da mjere koje donose i provode trebaju biti rodno osjetljive,** treba da uzmu u obzir i doprinose ostvarivanju ravnopravnosti spolova. Prioritetne oblasti Preporuka su:

- Prevencija i zaštita od rodno zasnovanog nasilja,
- Radni angažman žena,
- Ekonomija i
- Ravnopravna zastupljenost spolova u tijelima odlučivanja.

Osim prethodno pomenute inicijative za pojednostavljenje procedure za smještaj žrtava nasilja u sigurne kuće, Agencija je preporučila nadležnim ministarstvima da u ovom kriznom periodu dodijeljuju sredstva sigurnim kućama bez raspisivanja poziva, odnosno da podrška nevladinim organizacijama bude obezbijedena kroz hitnu realizaciju sredstava podrške radu sigurnih kuća. Takođe, preporuka je da svi nivoi vlasti provode mjere upravljanja rizikom koje bi uključivale policiju, pravosuđe i zdravstvo, kako bi obezbijedili koordiniran odgovor na povećan rizik od rodno zasnovanog nasilja u doba krize izazvane pandemijom COVID-19.